

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»
Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра методики музичного виховання та диригування

**Методичні рекомендації щодо організації навчання, самостійної роботи
та практичних модулів з дисципліни
«Виробнича (педагогічна) практика»
(у дошкільних навчальних закладах)**

для студентів вищих музичних навчальних закладів III–IV рівнів
акредитації

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Освітня програма: Середня освіта / Музичне мистецтво

Спеціальність: 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

За першим (бакалаврським) рівнем

Автор: **Колубаєв О. Л.**, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, кандидат мистецтвознавства.

Рецензенти:

Дудик Р. В. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування.

Зваричук Ж. Й. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, заслужений працівник культури України.

Колубаєв О. Л.

Методичні рекомендації щодо організації навчання, самостійної роботи та практичних модулів до дисципліни **«Виробнича (педагогічна) практика»** (у дошкільних навчальних закладах) для студентів вищих музичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації спеціальності **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)** за першим (бакалаврським) рівнем.

Запропоновані методичні рекомендації містять теоретичні положення щодо основних питань для проходження виробничої (педагогічної) практики студентами III курсу. Впровадження в навчальний процес названих методичних рекомендацій сприятиме оновлення змісту навчання, розширення теоретичних знань та практичних навиків з навчального курсу **«Виробнича (педагогічна) практика»** (у дошкільних навчальних закладах) для студентів вищих музичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації спеціальності **014.13 – Середня освіта (Музичне мистецтво)** за першим (бакалаврським) рівнем.

ВСТУП

Організація проходження виробничої (педагогічної) практики у дошкільних навчальних закладах відбувається відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). Виробнича педагогічна практика – одна з основних узагальнюючих форм навчального процесу, спрямованих на формування висококваліфікованого спеціаліста. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна практика» (у дошкільних навчальних закладах) є послідовне продовження ознайомлення студентів з майбутньою педагогічною роботою, що дає змогу вивчити головні виробничі етапи, закріпити теоретичні знання, набути практичних навичок роботи з дітьми в ланці дошкільної освіти.

Слід підкреслити тісні **міждисциплінарні взаємозв'язки** предмета «Педагогічна практика» з блоком дисциплін фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: педагогіка, психологія дошкілля, методика музичного виховання, хоровий клас, хорознавство, історія, історія музики, гра на музичному інструменті, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичних форм, постановка голосу, вокальний ансамбль та інших.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Пізнавальна робота спеціаліста. Функції та посадові обов'язки музичного керівника дошкільних навчальних закладів.
2. Методи та прийоми роботи музичного керівника дошкільних навчальних закладів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Основною метою педагогічної виробничої практики є підготовка студентів до виконання функцій музичного керівника дошкільних навчальних закладів. Організація педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі має навчити студентів застосовувати знання й уміння,

здобуті під час вивчення фахових дисциплін, їх методик та дисциплін психолого-педагогічного циклу.

1.2. Найголовнішими завданнями педагогічної практики вважаються:

1. Забезпечення зв'язку теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним та виховним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань, а відтак – формування у студентів психологічної готовності до роботи в дитячому садочку.

2. Виховання у студентів стійкого інтересу і любові до професії музичного керівника дошкільних освітніх закладів, формування умінь та навичок, що сприяють розвитку у них професійних якостей музичного керівника, потреби в педагогічній освіті.

3. Усвідомлення значущості соціально-психологічних, психологічно-педагогічних, методичних та творчих основ взаємодії педагога й вихованця.

4. Підготовка студентів до підсумкової державної атестації та збір матеріалів до написання бакалаврських робіт.

5. Ознайомлення студентів із сучасним станом навчально-виховної роботи в дошкільних освітніх закладах, передовим педагогічним досвідом і їх включення до розв'язання посильних навчально-виховних проблем.

У результаті вивчення модуля студент повинен **знати**:

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти;
- зміст та структуру базової «Програми виховання в дошкільних закладах» та профільних програм з музичного виховання дошкільнят, а також відповідних підручників;
- структуру та види діяльності дітей під час проведення музичних занять у дошкільному освітньому навчальному закладі;
- способи діагностики та стимулювання досягнень дошкільнят з музичного виховання;

- особливості організації навчально-виховного процесу в сучасних дошкільних освітніх закладах;
- особливості застосування ТЗН в умовах навчально-виховної діяльності музичного керівника;
- основні форми організації навчально-виховної діяльності дошкільнят;
- особливості роботи музичного керівника з різними віковими категоріями;
- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку дітей дошкільного віку;
- зміст базових програм та інші альтернативні сучасні програми з музичного виховання;
- етапи і методику підготовки до занять;
- схему плану-конспекту музичного заняття;
- основні види діяльності і методику їхньої організації на музичному занятті;

Вміти:

- застосовувати на практиці отримані знання з фахових дисциплін;
- планувати перспективну і поточну роботу музичного керівника;
- використовувати різноманітні форми, методи і прийоми музичного виховання і розвитку дитини дошкільного віку;
- вивчити особистість дошкільника, його загальний і музичний розвиток впродовж організованого педагогічного процесу;
- разом із вихователем групи вирішувати поставлені «Програмою виховання в дошкільних закладах» завдання музичного розвитку дитини;
- підтримувати емоційне переживання дітей від сприйняття музики, створювати атмосферу дружних колективних прагнень, активність, зацікавленість дітей;
- ознайомлюватись з документацією музичного керівника:

1. перспективний план;

2. календарний план;
  3. планування музичних розваг;
  4. планування індивідуальних і колективних консультацій вихователів.
- формувати в дітей можливість вслухатися в музику, відчувати різний характер музичних творів, впізнавати знайомі пісні, окремі фрагменти із творів, висловлюватись про них;
  - формувати у дитини елементарні навички розпізнавання засобів музичних звуків за висотою, метроритмом, темпом динамікою й тембром;
  - навчити дітей індивідуальному і колективному виразному співу, поступово розвиваючи їх співочі інтонації та співочі голоси;
  - навчити дітей виконувати згідно різноманітним характеристикам музики і засобами музичної виразності різні фізкультурні, танцювальні і образно-драматизовані рухи, спонукаючи дітей на основі розвитку їх творчих можливостей до придумування нових варіантів рухів і складання елементарних танцювальних композицій;
  - навчити дітей виконавських прийомів гри на дитячих музичних інструментах, вмінню організовувати ансамбль чи оркестр дитячих інструментів, аранжуючи для нього дитячі пісні і п'єси;
  - стимулювати і активізувати всю музично-художню діяльність дітей засобом знання практикантами достатньої кількості творів дитячого репертуару, вміння добре читати на інструменті ноти з листка, підбирати «на слух», транспонувати, імпровізувати і складати музичні твори в простій формі.

Компетенції:

Компетенції соціально-особистісні

- Здатність учитися;
- Здатність до критики й самокритики;
- Креативність, здатність до системного мислення;

- Адаптивність і комунікабельність;
- Наполегливість у досягненні мети;
- Турбота про якість виконуваної роботи;
- Толерантність.

Загальнонаукові компетенції

- Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, культурології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;

- Базові знання фундаментальних розділів української та світової педагогічної науки, в обсязі, необхідному для володіння ними в обраній професії;

- Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси;

- Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін.

Інструментальні компетенції

- Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- Знання іншої мови (мов);
- Навички роботи з комп'ютером;
- Дослідницькі навички;
- Навички управління інформацією.

Професійні компетенції

Загально-професійні компетенції

- Базові уявлення про різноманітність об'єктів предмету діяльності;
- Базові уявлення про музичну педагогіку, як сукупність фахових дисциплін;
- Розуміння цілісного рішення об'єкту на основі емоційно-чуттєвого

сприйняття музичної форми;

- Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації предмету діяльності;
- Застосування основних методів аналізу й оцінки стану об'єктів предметів діяльності;
- Базові уявлення про основні закономірності й сучасні досягнення в методиці музичного виховання;
- Володіння методикою загальної музичної освіти, методами навчання музики та музичного виховання
- Практичне й оперативне застосування знань, вмінь до конкретних професійних ситуацій.

Спеціалізовано-професійні компетенції

- Застосовування професійно-профільованих знань у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі;
- Використання нормативних документів в концертній, диригентській та навчально-педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі;
- Знання основних шляхів пошуку виконавських засобів втілення художнього образу у виконавській, педагогічній діяльності;
- Використання професійно-профільованих знань у виконавській, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій діяльності;
- Використання теоретичних знань та володіння музичним матеріалом різних епох для виконавської, педагогічної, науково-дослідницької, музикознавчої роботи;
- Використання професійно-профільованих знань та навичок при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків;
- Використання знань, умінь і навичок зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань.

- Здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках;
- Спроможність застосовувати на практиці знання з основ комп'ютерного аранжування;
- Володіння технологією елементарного звукозапису та нотного набору.

В процесі проходження практики студенти виконують такі види діяльності:

- Знайомляться з навчально-матеріальною базою дошкільного закладу, оформленням групи, актового залу, кабінету музичного керівника.
- здійснюють знайомство з педагогічним колективом, системою роботи вихователя групи та музичного керівника;
- вивчають психолого-педагогічні особливості розвитку дітей різного віку;
- надають допомогу вихователям в проведенні виховної роботи з дітьми в умовах дошкільного дитячого закладу;
- спостерігають за виховною роботою вихователів груп та музичного керівника;
- допомагають у підготовці та проведенні дитячих свят;
- проводять розваги, дидактичні ігри, розучують пісні і танці;
- виготовлених атрибутів для ігор, прикрас до святкових ранків та вечорів розваг.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

2. Структурно - логічна схема навчальної дисципліни

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Пізнавальна робота спеціаліста. Функції та посадові обов'язки музичного керівника дошкільних навчальних закладів.

Тема 1. Організація діяльності дошкільного освітнього навчального закладу. Система роботи, розклад занять та внутрішній розпорядок.
Тема 2. Організація та забезпечення навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах. Навчальні програми.
Тема 3. Вивчення календарно-тематичного планування роботи музичного керівника. Ознайомче відвідування занять з метою вивчення їх структури, ефективних

методів та прийомів навчання. Пробне проведення елементів музичних занять.

Змістовий модуль 2. Фахова діяльність музичного керівника дошкільного навчального закладу.

Тема 1. Роль і функції музичного керівника, вихователя. **Тема 2.** Методи, прийоми роботи, види діяльності дітей на музичних заняттях. Типи занять. Структура музичного заняття. **Тема 3.** Проведення залікових музичних занять. Самоаналіз та аналіз музичного заняття чи виховного заходу. Оформлення документації. Складання звіту з педагогічної практики.

4. Структура навчальної дисципліни												
Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с. р		л	п	ла б	ін д	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Пізнавальна робота спеціаліста. Функції та посадові обов'язки музичного керівника дошкільних навчальних закладів.												
Тема 1. Організація діяльності дошкільного освітнього навчального закладу. Система роботи, розклад занять та внутрішній розпорядок.	9	-	6	-	-	3	9	-	6	-	-	3
Тема 2. Організація та забезпечення навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах. Навчальні програми.	9	-	6	-	-	3	9	-	6	-	-	3
Тема 3. Вивчення календарно-тематичного планування роботи музичного керівника. Ознайомче відвідування занять з метою вивчення їх структури, ефективних методів та прийомів навчання. Пробне проведення елементів музичних занять.	27	-	18	-	-	9	27	-	18	-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	45	-	30	-	-	15	45	-	30	-	-	15
Змістовий модуль 2. Фахова діяльність музичного керівника дошкільного навчального закладу												
Тема 1. Роль і функції музичного керівника, вихователя.	9	-	6	-	-	3	9	-	6	-	-	3
Тема 2. Методи, прийоми роботи, види діяльності дітей на музичних	9	-	6	-	-	3	9	-	6	-	-	3

заняттях. Типи занять. Структура музичного заняття.													
Тема 3. Проведення залікових музичних занять. Самоаналіз та аналіз музичного заняття чи виховного заходу. Оформлення документації. Складання звіту з педагогічної практики.	27	-	18	-	-	9	27	-	18	-	-	9	
Разом за змістовим модулем 2	45	-	30	-	-	15	45	-	30	-	-	15	
Усього годин	90	-	60	-	-	30	90	-	60	-	-	30	

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Організація діяльності дошкільного освітнього навчального закладу. Система роботи, розклад занять та внутрішній розпорядок.	3
2.	Організація та забезпечення навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах. Навчальні програми.	3
3.	Вивчення календарно-тематичного планування роботи музичного керівника. Ознайомче відвідування занять з метою вивчення їх структури, ефективних методів та прийомів навчання. Пробне проведення елементів музичних занять.	9
4.	Роль і функції музичного керівника, вихователя.	3
5.	Методи, прийоми роботи, види діяльності дітей на музичних заняттях. Типи занять. Структура музичного заняття.	3
6.	Підготовка до проведення залікових музичних занять. Самоаналіз та аналіз музичного заняття чи виховного заходу. Оформлення документації. Складання звіту з педагогічної практики.	9
Всього годин		30

5.ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Навчально-методичне керівництво і виконання програми педагогічної практики забезпечують фахові кафедри інституту мистецтв (вокалу, диригування, інструментального мистецтва). До керівництва практикою залучаються досвідчені викладачі кафедр.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ-МЕТОДИСТІВ ФАХОВИХ КАФЕДР:

- провести інструктаж про порядок проходження практики та безпеку життєдіяльності;
- контролювати виконання програмових вимог, дотримання правил внутрішнього розпорядку дитячого дошкільного закладу;
- брати участь у настановчій та підсумковій конференціях, оцінюваннях результатів практики;
- контролювати за веденням звітної документації студентів-практикантів та підготувати їх до захисту;
- відвідувати заняття, виховні заходи, ранки, брати участь у їх обговоренні та аналізі;
- вчасно подавати графіки проведення залікових занять та звіту інститутському керівникові практики.

ОБОВ'ЯЗКИ ІНСТИТУТСЬКОГО КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ:

- контролювати за готовністю баз практики до прибуття студентів-практикантів;
- забезпечити проведення всіх організаційних заходів перед направленням студентів на практику;
- підготувати проекти наказів, розпоряджень директора про організацію та проведення практики в Навчально-науковому інституті мистецтв;
- провести настановчу та підсумкову конференції з питань практики;
- провести інструктаж про порядок проходження практики та техніки безпеки;

- ознайомити студентів із системою звітності про проходження практики;
- контролювати за організацією захисту студентами матеріалів практики;
- підготувати та подати звітну документацію університетському керівнику практики.

ПРАВА СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

1. Студент-практикант має право обирати базу для проходження практики (за місяць до початку практики під час формування розподілу та до затвердження наказу).

2. Через поважні причини (за наявності довідки про хворобу, обґрунтованої пояснювальної записки тощо) студент має право бути відсутнім на робочому місці (не більше трьох днів).

3. Студент-практикант має право на консультації у фахових викладачів і методистів, а також викладачів загальноуніверситетських кафедр.

4. У разі необхідності студент-практикант має право змінити місце проходження практики (не пізніше, ніж через тиждень від її початку) зі занесенням у додатки до розпоряджень директора Навчально-наукового інституту мистецтв та до наказу.

5. Отримання студентом незадовільної оцінки за педагогічну практику не позбавляє його права на її повторне проходження.

ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

1. Під час проходження практики студент зобов'язаний дотримуватися правил внутрішнього розпорядку дошкільного навчального закладу, розпоряджень адміністрації й керівника практики. У випадку невиконання їх вимог, студент може бути відсторонений від проходження практики.

2. Студент-практикант зобов'язаний перебувати в ДНЗ не менше 6 годин щоденно. Відсутність студента у робочий час можлива тільки з дозволу адміністрації.

3. Студент-практикант повинен виконувати всі види робіт, передбачені програмою виробничої (педагогічної) практики, ретельно готуватися до кожного заняття чи виховного заходу, бути для своїх вихованців зразком організованості, дисциплінованості, працьовитості.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

До змісту практики студентів III курсу входить:

1. Ознайомлення з основними напрямками діяльності дошкільного навчального закладу, з навчально-матеріальною базою (оснащенням музичної зали, кабінетів) і планування роботи. Знайомство з адміністрацією закладу, музичним керівником, вихователями, з планами роботи педагогів.

2. Ознайомлення з навчальними програмами та робота з ними.

3. Вивчення змісту й основних форм роботи музичного керівника, вихователя групи. Відвідування занять.

4. Проведення психологічного вивчення дитини дошкільного віку.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРОБНИХ МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Пробні музичні заняття проводяться впродовж двох тижнів проходження педагогічної практики у VI семестрі (III курс) згідно розкладу. За період практики студент проводить в різноманітних формах **9 пробних музичних занять.**

Примірний розподіл пробних занять в дошкільних закладах:

VI семестр

№ пп	Вид занять	Кількість занять
1.	Елементи занять у різних групах	3

2.	Музичне заняття в молодшій групі	1
3.	Музичне заняття в середній групі	1
4.	Музичне заняття в старшій групі	1
5.	Гра на дитячому музичному інструменті	1
6.	Ранкова гімнастика	1
7.	Святковий ранок	1
	Всього	9

Розпочинаємо зі спостереження, аналізу та проведення часткових елементів занять.

Перші пробні музичні заняття в кожній групі детально готуються студентами з допомогою і під керівництвом музичного керівника та керівника практики.

Студенти проводять ранкову гімнастику, розваги, беруть активну участь в святкових ранках: в підготовці, оформленні і проведенні, в індивідуальній роботі з дітьми, в навчанні гри на дитячих музичних інструментах і т.д.

Кожне музичне заняття аналізується групою студентів-практикантів під керівництвом викладача-методиста з музичного виховання (може бути присутній музичний керівник, викладач педагогіки, методист дошкільного закладу).

Примірна схема аналізу музичного заняття :

- Вид заняття, його організація, структура.
- Якість підготовки учня до заняття.
- Мета кожного розділу заняття, його виховні, розвиваючі, навчальні завдання.
- Методика проведення всіх видів музичної діяльності на занятті.
- Образність, доступність, стислість викладу нового матеріалу.

Методи перевірки знань дітей:

- Постановка розвиваючих запитань перед дошкільнятами, їх контрастність.
- Спонування активності дітей.
- Способи підтримки уваги, інтересу дітей в різних видах музичної

діяльності.

- Використання наочності.
- Індивідуальна робота з дітьми на занятті.
- Вміння підвести підсумок заняття.

За період проходження практики студенти ведуть та готують до захисту проходження практики таку документацію:

1. Плани-конспекти музичних занять.
2. Щоденник спостережень.
3. Індивідуальний план.
4. Аналіз виховного заходу
5. Психолого-педагогічну характеристику на дитину, за якою відбувалось спостереження.
6. Характеристику на студента-практиканта видану керівництвом дошкільного навчального закладу з оцінкою роботи.
7. Письмовий звіт про проходження практики.
8. Мультимедійні звітні матеріали про проходження виробничої практики в дошкільному навчальному закладі (спільна від всіх практикантів, які проходили практику в одній базі).

Документація ведеться грамотно, акуратно, без зайвого художнього оформлення.

Перед музичним заняттям студент отримує консультації. Консультація проводиться музичним керівником, де рекомендується разом з студентом-практикантом скласти план музичного заняття, намітити прийоми роботи над кожним твором та елементом, охарактеризувати особливості та можливості дітей даної групи в різних видах музичної діяльності і т.д. Крім цього, консультація проводиться викладачем-методистом, уточнює вибір методів і прийомів проведення заняття і його організацію, написання конспекту.

Вся документація перевіряється керівником практики, він здійснює контроль за ходом виробничої практики, оцінює кожне заняття.

НАВЧАЛЬНА РОБОТА

Студент повинен:

1. Ознайомитися з особливостями навчального процесу в закріпленій групі.
2. Упродовж першого тижня вести спостереження занять, фіксуючи їх у щоденнику.
3. Впродовж двох тижнів залучатися до проведення пробних занять, продовжуючи фіксоване спостереження за навчально-виховним процесом.
4. Провести на належному методичному рівні відповідну кількість музичних занять (для студентів III курсу: 9 занять у різних вікових групах), з них залікових – 2, на яких присутні фахові методисти й методисти кафедр педагогіки та психології.

Для цього необхідно:

- а) ознайомитися з рекомендаціями науково-методичної літератури;
- б) перевірити та підготувати необхідну наочність;
- в) продумати всі етапи заняття, обравши ефективні й доцільні прийоми роботи;
- г) написати докладний план-конспект музичного заняття, узгодивши його з музичним керівником і методистом.

Залікові заняття аналізуються й оцінюються за участю всієї групи студентів-практикантів, що проходять педагогічну практику в даному дошкільному навчальному закладі.

ВИХОВНА РОБОТА

Сучасна музично-педагогічна наука досягла того рівня, який потребує детального вивчення, подальшої розробки, а в окремих випадках і конкретизації шляхів, форм, прийомів і методів підготовки майбутнього спеціаліста до виховної роботи з організації національного виховання дошкілля.

Виходячи з цього, вважаємо за потрібне визначити ті основні завдання і вміння, якими повинен володіти майбутній музичний керівник дошкільного навчального закладу, виконуючи функції вихователя з тим, щоб у студентів свідомо формувалися психологічна готовність до виконання цих функцій, позитивне ставлення до виховної роботи з дошкільнятами, необхідні якості особистості й творче спрямоване мислення.

Виконуючи функції вихователя, студент має поєднувати фундаментальну наукову та практичну підготовку, досконало володіти своєю фахово-музичною спеціальністю, методами управління дитячим колективом, навичками роботи з батьками; повинен бути контактним у спілкуванні, здатним співпереживати та взаємодіяти з вихованцем у його діяльності й прагненні до самовдосконалення; ініціативним, самостійним, критичним до себе та інших, здатним до музичної творчості.

Студент повинен знати:

- сутність закономірностей розвитку особистості;
- психологічні й вікові особливості вихованців;
- специфіку роботи вихователя у ДНЗ;
- принципи, методи, форми та засоби організації виховного впливу на дошкільнят;
- принципи організації різних дитячих об'єднань, творчих колективів і керівництво ними.

Студент повинен уміти:

- застосовувати одержані знання при розв'язанні навчально-виховних, науково-методичних і творчих завдань з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей дитячого колективу та конкретних педагогічних ситуацій;
- визначати конкретні завдання виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання, рівнів відносин у дитячому колективі й умов навколишнього середовища;

- використовувати елементи музичної педагогіки як засобу культурно-мистецького впливу: рідну мову, пісню, музичну народну творчість, національні традиції, звичаї й обряди, народні ігри тощо;

- планувати діяльність і спілкування вихованців, забезпечуючи єдність вимог, інтересів і здібностей;

- вести виховну роботу, використовуючи прогресивні прийоми формування в учнів навичок трудової, спортивної й музично-творчої діяльності;

- регулювати і коректувати міжособистісні стосунки в дитячих колективах, проводити в них профілактику процесів відмежування, дезінтеграції, конфронтації.

Орієнтовні форми виховної роботи :

Екскурсії з наступним обговоренням. Бесіди на естетичні теми, пов'язані з природою, творчістю художників, композиторів, виконавців.

Бесіди з народознавства: «Без калини нема України», «Домашні обереги», «Рід, родина, родовід», «Звичаї українського народу»; бесіди на теми сучасної музики, тощо.

Колективні творчі заходи: «Конкурс веселих художників», «Конкурс живих картин», «Хай пісня поміж нами лине»; вікторина «Чи знаєте ви народні звичаї, прикмети?», свято «Козацькому роду нема переводу», концерт «Віночок українських пісень».

Схема аналізу виховного заходу

1. Загальні відомості: Дата проведення. Група. Форма виховного заходу. Мета.

2. Аналіз підготовчого етапу до проведення виховного заходу:

а) ініціатори та організатори виховного заходу;

б) урахування інтересів та ініціативи дітей під час вибору теми й мети виховного заходу;

в) планування та етап власної підготовки до виховного заходу;

г) різноманітність намічених форм організації дитячої діяльності (індивідуальні, групові, масові; словесні, музичні, наочні, практичні, доцільність їх взаємозв'язку);

д) взаємозв'язок мети та форми виховного заходу із завданнями виховання, рівнем розвитку дитячого колективу за віковими особливостями.

3. Аналіз гігієнічних, матеріально-технічних та естетичних умов:

а) готовність приміщення (чистота, освітлення, температура та ін.);

б) естетичне оформлення (інтер'єр, відповідність оформлення формі та змісту виховного заходу, доступність його до сприймання);

в) технічне забезпечення (якість аудіо, відеоапаратури, музичної апаратури, музичних інструментів).

4. Аналіз виховного заходу:

а) відповідність змісту виховного заходу його меті та формі проведення;

б) різноманітність та доцільність діяльності вихованців (пізнавальна, трудова, ігрова, спортивна, музична, художня, театральна тощо) під час проведення виховного заходу;

в) рівень організованості дітей;

г) активність учнів під час проведення виховного заходу;

д) емоційний стан дітей на різних етапах проведення виховного заходу;

е) застосування методів заохочення та стимулювання учнів у творчій діяльності.

5. Аналіз комунікативної діяльності музичного керівника:

а) роль музичного керівника в підготовчому процесі та проведенні виховного заходу;

б) особливості стилю спілкування вихователя та музичного керівника з вихованцями під час підготовки та проведення виховного заходу;

в) особливості оцінюючих суджень вихователя та їх об'єктивність;

г) зацікавленість педагога у створенні емоційного клімату, дитяча ініціатива та активізація їхньої уваги;

д) стимулювання позитивних досягнень вихованців, створення в них перспективних прагнень.

б. Загальна оцінка виховного заходу:

а) вплив виховного заходу на становлення творчої особистості, зміцнення взаємин у дитячому колективі;

б) досягнення виховної мети;

в) методичні помилки й недоліки педагога, їх причини та шляхи усунення;

г) висновки та пропозиції.

РОБОТА З БАТЬКАМИ ВИМАГАЄ ВІД СТУДЕНТА:

1. Брати участь у проведенні батьківських зборів.

2. Проводити індивідуальні бесіди з батьками, надавати їм допомогу психолого-педагогічними порадами.

3. Брати участь у педагогічних радах працівників дитячого дошкільного закладу.

МЕТОДИЧНА ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Важливим завданням практики є вдосконалення педагогічної майстерності студентів, формування творчих вмінь і набуття навичок проведення науково-дослідної роботи. З цією метою необхідно:

- брати участь у роботі методичних об'єднань працівників дошкільних навчальних закладів за спеціальністю;

- спостерігати й аналізувати передовий педагогічний досвід, творчо використовувати його у своїй діяльності;

- постійно вдосконалювати свою творчо-методичну майстерність шляхом опрацювання наукових джерел і навчально-методичних рекомендацій;

- вести наукове дослідження з певної теми навчальної чи виховної проблематики.

Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань використовуються методи теоретичного та емпіричного рівнів.

До першої групи належать методи теоретичного аналізу психологічної, педагогічної, музичної літератури, навчальної та інструктивно-методичної документації; порівняння та узагальнення отриманої інформації; вивчення педагогічного досвіду в галузі дошкільної освіти. За допомогою цих методів конкретизується сутність виробничої практики студентів; розкривається зміст і структура, визначаються критерії та показники методичної підготовки майбутнього музичного керівника дитячого дошкільного закладу; обґрунтовується система педагогічно-творчих умов, що дозволяють оптимізувати методичну підготовку майбутніх педагогів в процесі проходження ними виробничої практики.

Другу групу складають методи бесіди, анкетування, спостереження, самооцінка. Ці методи дають можливість діагностувати рівні методичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, перевірити ефективність запропонованих педагогічно-творчих умов оптимізації даної підготовки в процесі практики, забезпечити достовірність результатів проведеної практики.

Конкретна тема для наукового дослідження визначається перед виходом на практику спільно з методистом (викладачами фахових кафедр). Безпосередньо на практиці студент вивчає науково-методичну літературу, практично перевіряє і вдосконалює свої вміння користуватися науково-педагогічними методами дослідження (спостереження, педагогічна бесіда, анкетування-опитування, експеримент тощо), збирає й аналізує фактичний матеріал, узагальнює й осмислює його, теоретично обґрунтовує і формулює конкретні висновки, пропозиції й поради.

Проаналізований і відповідно оформлений матеріал (методична розробка, реферат, наукова доповідь) може бути використано для інформації або доповіді на науково-методичних, наукових студентських конференціях.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, яка передбачає виконання студентом завдань без безпосередньої участі викладача-методиста в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Завдання для самостійної роботи можуть бути визначені як викладачем, так і студентом у взаємодії з викладачем, але участь викладача в виконанні цих завдань обмежується загальним методичним керівництвом та консультаціями. Самостійна робота є основною формою оволодіння навчальним та практичним матеріалом, яку студенти використовують в позааудиторній частині навчального процесу.

Метою самостійної роботи студентів вищих музичних навчальних закладів, як і з будь-якої навчальної дисципліни, включаючи педагогічні практики, є формування самостійності як особистісної риси та професійної якості, суть якої полягає в уміннях планувати й регулювати свою діяльність, систематизувати її зміст та контролювати виконання робіт без істотного втручання з боку викладача.

Основними **завданнями** самостійної роботи студента з педагогічної практики є:

- систематизація знань, отриманих в теоретичних курсах з історії та теорії музики, практичних курсах сольфеджіо, методики музичного виховання у дошкільних навчальних закладах чи методик викладання фахових дисциплін;
- набуття додаткових знань з цих дисциплін;
- вироблення фахових та дослідницьких вмій та навичок.

В контексті педагогічної практики особливо важливим завданням є практична перевірка отриманих знань та різних можливостей їхнього використання.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента з педагогічних практик, не повинен становити не менше $1/3$ та не більше $2/3$ загального обсягу навчального часу студента, відведеного для проходження педагогічних практик. Згідно з робочою програмою з навчальної дисципліни «Педагогічна практика» для III курсу, обсяг навчальних годин, відведених для самостійної роботи студентів, становить 30 годин при загальному обсягу навчального навантаження з дисципліни в 90 годин.

Самостійна робота студентів потребує ретельного планування, організації часу й умов виконання та певного контролю з боку керівника практики. Керівник, як правило, визначає загальний обсяг завдань, типи завдань, надає методичні рекомендації щодо їхнього виконання, здійснює аналіз передбачуваних труднощів. При цьому бажано стимулювати прояви студентської ініціативи як у визначенні обсягу завдань, так і в визначенні типів та конкретних формулювань, заохочувати бажання студента вийти за окреслені викладачем межі обсягу та засобів виконання завдань.

Велике значення для організації та здійснення самостійної роботи студента мають його вмотивованість та психологічна готовність, до яких також спричиняється керівник практики, сформованість бази знань, на яку будуть нашаровуватися нові знання та практичні навички. Таким чином, самостійна робота студентів з педагогічної практики передбачає взаємодію з керівником не лише у формах надання консультацій та контролю виконання завдань, а також і в формі психологічного впливу на мотивацію самостійної роботи, стимулювання творчого підходу до виконання завдань.

Раціональна організація самостійної роботи вимагає, щоб студент дотримувався гігієни розумової праці. Тому необхідним є ознайомлення з механізмами розумової праці, з'ясування причини появи втоми та визначення шляхів підвищення працездатності. Студент має пам'ятати про необхідність

дотримуватись певного режиму чергування роботи та відпочинку, включаючи режим харчування, використання різноманітних форм організації відпочинку та ін. При плануванні самостійної роботи необхідно враховувати особливості добових ритмів організму, визначати оптимальні добові періоди навчальної діяльності, активного відпочинку та сну.

Проходження педагогічних практик передбачає вироблення у студентів нового погляду на психолого-педагогічними особливості організації навчання у вищій школі в цілому та на специфічні особливості навчання у вищих музичних навчальних закладах. Загальні та спеціальні методи і прийоми навчальної роботи в вищій школі, обсяги учбових завдань та засобів їх виконання мають бути розглянуті як з точки зору студента, так і з точки зору викладача. Під час проходження педагогічних практик студент має не лише осмислити, а також переосмислити власний навчальний досвід, виробляючи на його основі методику викладання відповідних навчальних курсів. Тому організація самостійної роботи студентів під час проходження практик має бути націленою на активізацію навичок психолого-педагогічної рефлексії, узагальнення, осмислення та використання власного досвіду аудиторної та позааудиторної учбової роботи.

Самостійна робота з педагогічної практики включає такі основні **види**:

- додаткове опрацювання та узагальнення теоретичного змісту та структури кожного заняття чи виховного заходу (ранку);
- поглиблене вивчення літератури та інших джерел на тему, з якої планується проведення занять, пошук додаткової інформації;
- виконавська підготовка до проведення занять (студент повинен бездоганно володіти музичним матеріалом та на рівні дитини дошкільного віку вміти вести бесіду згідно обраної теми);
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях матеріалу необхідного для заняття;
- підготовка та оформлення матеріалів візуалізації – малюнків, іграшок, дитячих музичних інструментів, тощо;

- збір та оформлення інструктивно-методичних аудіо- та відеоматеріалів, матеріалів для опрацювання за допомогою комп'ютера.

Керівник педагогічної практики студентів має різносторонньо заохочувати студентів до використання під час самостійної роботи сучасних інформаційних технологій, іноземних мов та засобів мультимедійної – зокрема, візуальної презентації опрацьованих матеріалів.

ОСНОВНІ ДИДАКТИЧНІ ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ПЛАНІВ- КОНСПЕКТІВ МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. У відповідності з програмою обрати тему заняття.
2. Ураховуючи місце теми в системі занять та кількість годин, що відводиться на її вивчення, сформулювати мету заняття, визначити тип та його структуру.
3. У відповідності з елементами заняття розташувати цільові завдання і зміст матеріалу.
4. Обрати методи розв'язування кожного цільового завдання.
5. Визначити форми організації навчальної діяльності на кожне цільове завдання.
6. Передбачити наочність та роздатковий матеріал, необхідний для проведення музичного заняття.
7. Аналіз психолого-педагогічної техніки музичного керівника:
  - уміння володіти собою, своїм емоційним станом, настроєм; формування творчого робочого самопочуття;
  - міміка і пантоміміка педагога, її природність і доцільність, зв'язок з вербальними засобами спілкування;
  - техніка мовлення педагога: володіння голосом, емоційна виразність мовлення, дикція, темп мовлення;
  - уміння музичного керівника володіти дитячим колективом, організувати його до роботи, активізувати дітей;

- фахова майстерність: володіння голосом, диригентським апаратом, музичним інструментом, емоційна та творча виразність;

8. Реакція й поведінка вихованців, ступінь активності їх інтересу до музики, ставлення до неї;

9. Рекомендації щодо вдосконалення заняття.

ПЛАН-КОНСПЕКТ МУЗИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Методист фахової кафедри,

музичний керівник _____

підпис

« _____ » _____ 20 р.

Група _____ Дата _____ Номер заняття _____

Тема _____

Мета (освітня, виховна, розвиваюча) _____

Тип заняття _____

Обладнання _____

План і хід заняття _____

ЩОДЕННИК СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Прізвище та ім'я _____

Спеціальність _____

Місце проведення практики _____

Методисти фахової кафедри _____

Методисти кафедри педагогіки _____

Методисти кафедри психології _____

Завідувач дошкільного навчального закладу _____

Музичний керівник _____

Вихователь _____

Час проведення практики _____

СХЕМА ПЕДАГОГІЧНОГО ЩОДЕННИКА

Дата	Зміст роботи	Спостереження за навчально-виховним процесом у дошкільному навчальному закладі та його аналіз	Психолого-педагогічні спостереження за дітьми, їх аналіз. Висновки.	Примітки
------	--------------	---	---	----------

Педагогічний щоденник є одним із видів методичної й дослідницької роботи студента-практиканта і привчає його вдумливо та творчо ставитися до своєї роботи.

Щоденник є офіційним документом – звіт діяльності студента в дошкільному закладі та контрольним документом, за яким керівники виробничої практики будуть стежити за її ходом.

Щоденник практиканта заповнюється щодня, завжди знаходиться у студента і перевіряється впродовж усієї практики. Відсутність щоденника практиканта розглядається як порушення навчально-виробничої дисципліни.

У щоденнику практиканта повинні фіксуватися спостереження за колективом групи й окремими дітьми, спостереження за музичними заняттями та виховною роботою музичного керівника, вихователів групи.

Щоденник практиканта є основним документом для складання звіту про виробничу практику.

Зміст щоденника:

- список дітей у групі;
- розклад занять у групі;
- розклад залікових занять студента-практиканта;
- графік виховних заходів (ранків);
- зауваження студента-практиканта і спостереження за заняттями;
- аналіз своїх занять та виховних заходів.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

У правильній організації та проходженні студентом практики важливе місце має чітко складений індивідуальний план роботи. На підставі даних, одержаних від вихователів групи та музичного керівника, на основі вивчення групи, спостережень за дітьми, спілкування з вихованцями, студент-практикант складає його на весь період практики.

Схема індивідуального плану

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Методист _____

підпис

« _____ » _____ 20 р.

Індивідуальний план навчально-виховної роботи студента- практиканта

Прізвище та ім'я _____

Спеціальність _____

Місце проведення практики _____

№	Вид і зміст роботи	Дата проведення	Місце проведення	Примітка
---	--------------------	-----------------	------------------	----------

п/п				
-----	--	--	--	--

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності бакалаврів під час проведення індивідуальних і практичних занять застосовуються такі навчальні технології:

- Практичні заняття, бесіда, демонстрація, власний показ, мікрОВикладання;
- відкрите залікове музичне заняття;
- здача концертної програми (2 твори з дитячим колективом чи ансамблем) або підготовка музичного свята (ранку);
- відео-презентації концертних виступів;
- аудіопрослуховування творів різних жанрів та стилів.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Студентам надається тижневий термін після практики для підготовки звітної документації та захисту матеріалів на підсумковій конференції, на якій обговорюються актуальні організаційно-методичні проблеми музичного виховання дітей дошкільного віку, визначається рівень професійно-педагогічної готовності студентів до діяльності в дитячому садочку.

Тема виступу студента визначається з урахуванням специфіки діяльності певного дошкільного навчального закладу. У виступі аналізуються позитивні й негативні сторони, цікаві знахідки передового досвіду педагогічного колективу баз практики, звертається увага на забезпечення і збагачення роздавального ілюстративного матеріалу (наявного на початку практики і виготовленого під час її проходження), на інноваційні методичні розробки занять і виховних заходів музичними керівниками, вихователями груп, студентами-практикантами.

Особлива увага звертається на труднощі, що відчували студенти під час підготовки і проведення музичних занять. Це допоможе викладачам-методистам врахувати і винести проблематичні питання на спеціальне опрацювання під час аудиторних (практичних, семінарських) занять.

Аналіз звітних документів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки про якість роботи, ступінь підготовленості студентів до майбутньої навчально-виховної роботи в дошкільних освітніх закладах, ставлення до обраної професії.

За наявності переліченої звітної документації, а також на підставі власної оцінки фаховим методистом виставляється загальна оцінка за навчально-педагогічну практику, яка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості й залікової книжки студента.

Студент, який не виконав програму навчальної практики з поважних причин (за наявності відповідних підтверджень: довідки про хворобу, пояснювальної записки з аргументованим викладом причин тощо), має право на повторне проходження практики. Керівництво, контроль і місце проходження практики визначається окремим розпорядженням Навчально-наукового інституту мистецтв.

Студент, який за другим разом не пройшов практики або отримав негативну оцінку, вважається як такий, що не виконав навчального плану, а відтак – відрховується з контингенту студентів Навчально-наукового інституту мистецтв.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА (ЗА 100-БАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ)

Оцінка навчальної й позакласної роботи з предмета

«ВІДМІННО» (90-100) - ставиться за умови, якщо заняття та виховні заходи було проведено на високому науковому та організаційно-методичному рівнях, студентом обгрунтовано висувалися і ефективно вирішувались навчально-виховні завдання, раціонально застосовувалися

різноманітні методи навчання та прийоми творчої активізації дітей із врахуванням їх вікових особливостей й індивідуальних відмінностей, підтримувалася дисципліна; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії й творчу самостійність і доборі навчального і дидактичного матеріалу в процесі побудови і аналізу музичних занять.

«ДОБРЕ» (70-89) - ставиться, якщо навчальні й позакласні заняття проведено на високому науковому та організаційному рівнях, за умови успішного вирішення навчальних і виховних завдань, однак недостатньо ефективного використання окремих методичних прийомів активізації вихованців; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії, самостійність у доборі навчального та дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у побудові й проведенні музичних занять.

«ЗАДОВІЛЬНО» (50-69) - ставиться, якщо студент у реалізації навчально-виховних завдань помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, недостатньо активізував дитячу пізнавальну творчу діяльність, не завжди був спроможний установити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності і причин своїх помилок, недоліків.

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (1-49) - ставиться, якщо на занятті не було досягнуто навчально-виховної мети, було допущено серйозні помилки під час викладу матеріалу, не забезпечувалася дисципліна; якщо студент виявив слабкі знання психолого-педагогічної теорії й некритично ставився до своєї роботи.

Підсумкова оцінка за практику повинна враховувати ступінь ефективності проведеної студентом навчально-виховної роботи, участь у роботі закладу, суспільну активність студента, його ставлення до професії музиканта-педагога, до дітей, якість звітної документації.

Якість звітної документації, а також термін її подачі студентом викладачеві-методисту може стати підставою для зниження оцінки, а в

окремих випадках – до висновку про невиконання програми виробничої практики.

університетська	національна		шкала ЄКТС
90-100	5	відмінно	A
80-89	4	добре	B
70-79			C
60-69	3	задовільно	D
50-59			E
26-49	2	незадовільно	FX
1-25			F

ВИСНОВКИ

Методична підготовка майбутнього педагога-музиканта – навчальний процес, що забезпечує оволодіння студентами методами та прийомами музично-виховної й творчої роботи з дітьми. Методична підготовка включає в себе комплекс суспільно-політичних, психолого-педагогічних, фахових дисциплін, методика музичного виховання та педагогічно-виконавську практику. Особливості такої підготовки зумовлюються специфікою музичного заняття, як заняття, де діти долучаються до творчої діяльності, а також можливістю протягом усіх років навчання під час індивідуальних музичних занять здійснювати регулярний педагогічний вплив на студентів з метою озброєння їх комплексом знань, умінь і навичок методичного характеру.

В системі методичної підготовки найефективніше реалізуються основні напрямки педагогічної діяльності музичного керівника: конструктивний, виконавський, комунікативний, творчий, організаційний та дослідницький. Наукове осмислення даних напрямків дозволило встановити, що в змістовному плані методична підготовка майбутнього музичного керівника включає в себе не тільки сукупність методичних знань, умінь і навичок, а й сформованість професійно-значущих якостей особистості, таких як: музичність, любов до дитини, емпатія, артистизм, музично-педагогічна

інтуїція, музичне мислення, динамізм особистості, емоційно-професійна усталеність тощо.

Методична підготовка студента здійснюється в процесі методико-практичної діяльності та є результатом її успішної реалізації. В зв'язку з цим, можна вважати, що дана діяльність визначає структуру методичної підготовки майбутнього музичного керівника, яка узагальнює мотиваційний, операційний та творчий компоненти.

Мотиваційний компонент відображує ставлення студента до методико-практичної діяльності, його волюву активність у бажанні постійно підвищувати рівень своєї методичної підготовки. Основою операційного компоненту виступає оволодіння студентом основними методами організації музичного виховання дошкільнят в процесі власної педагогічної діяльності та шляхом вивчення передового педагогічного досвіду. Творчий компонент передбачає застосування в процесі музичних занять методів розвитку творчих здібностей учнів; оволодіння студентом навичками педагогічної імпровізації, композиційно-режисерськими вміннями, художньо-образною мовою, елементами акторської майстерності.

Таким чином, педагогічна практика в умовах вищого навчального закладу, з одного боку, виступає як перевірка професійних якостей майбутнього педагога, з другого боку, вона є найважливішим етапом формування педагогічних здібностей, прояву їх у самостійній педагогічній діяльності. При цьому студент-практикант виступає в різних функціональних позиціях: організатора навчально-виховної діяльності дошкільнят та організатора власної діяльності, зміст якої є для нього особливим предметом усвідомлення, аналізу та оцінки.

Дослідження історичного аспекту розвитку та становлення організаційних засад педагогічної практики майбутніх музичних керівників свідчить, що вона була і є одним із вирішальних факторів, які впливають на підвищення якості музично-педагогічної освіти в Україні. Саме завдяки

аналізу процесу педагогічної практики та її результатів, музична педагогіка вищої школи вирішує багато важливих проблем, пов'язаних із різними аспектами професійної підготовки майбутнього музичного керівника дошкільного освітнього закладу: формуванням його педагогічної культури, різноманітних умінь і навичок, розвитком професійного інтересу, творчої активності, професійною адаптацією тощо.

ГЛОСАРІЙ

Атака (від *франц.* – напад) – 1) характеристика характеру звуковидобування на початку музичних побудов; 2) характеристика різних способів звуковидобування.

А капела (від *італ.* a cappella) – спів без інструментального супроводу. Академічна традиція пов'язана з середньовічним церковним співом, спочатку монодійним, потім поліфонічним. У Західній Європі досягло особливого розквіту в епоху Відродження.

Акомпанемент (від *франц.* accompagnement – супровід) – музичний супровід партії мелодії чи партитури вокального або інструментального твору.

Акустична система – пристрій для відтворення звуку, що складається з однієї або кількох динамічних головок, розташованих у корпусі (акустичному оформленні). Акустична система перетворює електричні коливання у звукові.

Акцент (від *лат.* accentus – наголос) – виділення окремого звука або акорду за допомогою динамічного або артикуляційного посилення звучання.

Відлуння (ехо; луна; грец. – відгомон) – прийом, заснований на повторенні малої структури (мотива, акорду, рідше – фрази) з меншою силою гучності, іншими голосами або інструментами.

Виховання – конкретно-історичне явище, яке тісно пов'язане з соціально-економічним, політичним і культурним розвитком суспільства, з етно-соціальними і соціально-психологічними особливостями народу.

Вокальне мистецтво – вид музичного виконавського мистецтва, що ґрунтується на майстерному володінні співацьким голосом. Вокальне мистецтво може бути сольним, ансамблевим та хоровим. У вокальному мистецтві різних народів відзеркалюються інтонаційні, ладові, ритмічні та інші риси народної музики.

Вступ – 1) Необов'язковий початковий розділ в циклічному творі (кантаті, ораторії, симфонії тощо), що готує появу основних розділів; 2) Частина музичного твору, яка передує подальшому викладу та інколи накреслює основну ідею твору та образи.

Дидактика – розділ педагогіки, що викладає теорію освіти та навчання. Розкриває закономірності засвоєння знань, умінь, навичок, формує погляди, визначає зміст освіти, вдосконалює методи і форми навчання, виховну дію навчання на учнів.

процес змін у культурі, що характеризується спрямованістю, цілісністю, закономірністю, впорядкованістю тенденцій.

Дикція (лат. dictio – вимова) – уміння чітко й виразно вимовляти текст під час співу та мовлення.

Диригентська схема – основна складова частина жестів мануальної техніки, якою диригент керується, передаючи музичну організацію та художній зміст твору в процесі його виконання. Д.с. є пластичним вираженням музичного розміру твору, що виконується.

Диригування – мистецтво керування музичним колективом (оркестром, хором тощо) під час вивчення, підготовки та виконання музичного твору.

Диригент- керівник колективу музикантів, який об'єднує виконавців з оркестру, хору, оперної або балетної вистави з метою досягнення єдиного трактування та художньої досконалості. Диригент передає свої задуми за

допомогою спеціальної системи прийомів – мануальної техніки, виразу обличчя, погляду тощо.

Діапазон (від грец. dia pason (chordon) – через всі струни) – 1) Звуковий обсяг співацького голосу, музичного інструменту, мелодії, звукоряду, який визначається відстанню (інтервалом) між найнижчим і найвищим звуками; 2) Загальний музичний діапазон – обсяг звукоряду, який використовується в музичній практиці.

Жести (від лат. gesta – діяння) – виражальні рухи рук, пальців, якими надається додаткова виразність виконанню музичного твору. Система жестів складає основу диригентської майстерності.

Загальна музична освіта – галузь освіти, яка поєднує музичне навчання, виховання та розвиток особистості учнів засобами музики і покликана підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої музично-естетичної самоосвіти.

Заспів – 1) Початок хорового твору або пісні, яке виконує один співак (або група), після якого вступає весь склад хору; 2) В творах куплетної форми – частина куплета з текстом, що оновлюється.

Затакт – 1) Неповний такт, з якого починається мелодія, музична фраза або твір. Затакт передує повному такту; 2) Ауфтакт.

Історія музики – наука, що вивчає розвиток музичного мистецтва як історичний процес – від зародження до сучасності, включаючи як загальну історію музики, так і розвиток музичного мистецтва окремих країн і народів.

Класика музична – музичні твори, що відповідають найвищим художнім вимогам, поєднуючи глибину, змістовність, досконалість форми. Класика музична витримала «перевірку часом» та увійшла до скарбниці світового музичного мистецтва.

Колядки – це музично-поетичні твори, які виконуються під час Різдвяних свят і розповідають про народження Ісуса Христа.

Концерт (від італ. concerto – змагаюсь) – 1) Прилюдне виконання музичних творів; 2) Жанр великого, віртуозного за характером музичного твору для

соліста (інколи двох – трьох) з оркестром у формі тричастинного сонатного циклу; 3) Поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір, який спирається на зіставлення двох або кількох партій.

Концертмейстер (нім. *Konzertmeister*) – 1) Перший скрипаль- соліст симфонічного або оперного оркестру, який в разі потреби може виконати функції диригента; 2) Музикант, який очолює одну з груп симфонічного або оперного оркестру; 3) Піаніст, який співпрацює з індивідуальними або ансамблевими виконавцями в процесі розучування і виконання партій та концертних творів.

Кульмінація (від *лат. culmen* – вершина) – найбільш напружений епізод у розвитку музичного твору. Виокремлення кульмінації та узгодженість їх рівнів є важливим засобом виразності й мистецького трактування твору.

Куплет (франц. *couplet*) – розділ пісні, структурований як одне проведення мелодії і однієї строфи поетичного тексту в межах простих форм. Найчастіше використовується як основна форма у народній, аматорській і масовій пісні.

Культура - сукупність духовних, матеріальних і практичних здобутків людства, у яких віддзеркалюється рівень розвитку суспільства. Музична культура охоплює досягнення у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень обізнаності та вихованості людини в галузі музичного мистецтва.

Масова культура – сукупність явищ сучасного соціокультурного процесу, орієнтованих на формування споживацького типу людини і маніпулювання на цій основі її свідомістю

Методика – це галузь педагогічної науки яка вивчає теоретичні аспекти навчання якогось предмету. Музично-навчальна і виховна складова частина педагогічної науки яка вивчає закономірності, завдання, зміст, організацію, форми і методи музично-освітньої та виховної роботи з дітьми.

Методика музичного виховання – складова педагогічної науки, вивчає закономірності, принципи, завдання, зміст, організацію, форми і методи музично-освітньої та музично-виховної роботи з дітьми.

Методика роботи з музичним колективом – це опис конкретних прийомів засобів, способів, технік педагогічної діяльності в процесі гри на музичних інструментах. Методика навчання предмету включає: мету навчання, освітні, виховні, розвиваючі, практичні цілі, зміст, принципи, засоби, форми і методи навчання.

Мистецька педагогіка – наука про мистецьку освіту; теорія і практика естетичного виховання дітей і молоді, опанування ними різновидів мистецтва в загальноосвітній школі та позашкільних освітніх установах; самостійна галузь професійної педагогіки, об'єктом дослідження якої є проблеми професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва; вона включає педагогіку загальної мистецької освіти та естетичного виховання, педагогіку професійної мистецької освіти, до якої належать музична, театральна, хореографічна, художня, музейна педагогіка та ін.

Музична ілюстрація – включення до лекції (уроку, бесіди) з мистецтва музичних творів або уривків, що спряють кращому засвоєнню змісту заняття.

Музична імпровізація – (лат. *improvisus* – несподіваний, раптовий) – це найдавніший вид музичної творчості, складання музики водночас з процесом її виконання.

Музична культура суспільства – розглядається як складна система, яку складають музичні цінності, створені в даному суспільстві; всі види діяльності щодо створенню, збереженню, відтворенню, поширенню, сприйманню і використанню музичних цінностей.

Музична освіта – це підсистема освітньої галузі, що гармонійно поєднує музичне навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами музики й покликана підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої музично-естетичної освіти.

Музична пам'ять – здатність впізнавати і відтворювати музичний матеріал.

Музична педагогіка – галузь наукових знань, яка вивчає закономірності пізнання музичного мистецтва, становлення та розвитку особистості у

процесі цього пізнання; вона узагальнює теорію і практику музичного навчання та виховання, музичної освіти (професійної та загальної).

Музичне виховання – це цілеспрямований та систематичний розвиток музичної культури, музичних здібностей людини, виховання емоційної чутливості до музики, розуміння і переживання її змісту; процес передачі суспільно-історичного досвіду музичної діяльності від одного покоління до іншого, який включає елементи музичного навчання та музичної освіти; забезпечення педагогічних умов формування світоглядних уявлень, музичної культури, ціннісних орієнтацій, духовного світу особистості засобами музичного мистецтва.

Музичне навчання – процес цілеспрямованого пізнання явищ музичного мистецтва, освоєння способів музичної діяльності в результаті взаємодії учителя з учнем; це форма пізнання дійсності, яка окрім інтелектуального передбачає також емоціно-образне освоєння світу; результати такого пізнання виявляються у внутрішніх духовних стимулах поступків, емоціно-ціннісних критеріях та орієнтирах.

Музичний театр – загальна назва музично-сценічного виконавського колективу (соліти, хор, оркестр та ін.), який здійснює вистави творів різних жанрів (опер, мюзиклів тощо).

Музично-естетична компетентність – готовність особистості до самостійної діяльності та творчої самореалізації в сфері музики, безперервного духовно-естетичного самовдосконалення протягом життя.

Музично-естетичний розвиток – процес становлення особистості як суб'єкта музичної діяльності, який передбачає розвинутість сенсорної та емоціно-почуттєвої сфер, образно-асоціативного мислення, загальних та спеціальних здібностей.

Музично-педагогічна думка – одна з форм індивідуальної та суспільної свідомості, яка включає відомості з різних галузей наукових знань, зокрема педагогіки, психології, естетики, філософії, мистецтвознавства; вона

узагальнює музично-педагогічну теорію і практику, прогнозує напрямки їх подальшого розвитку.

Народна музична творчість – це передача музично-поетичної творчості народу від покоління до покоління усним способом.

Народнопісенний жанр – це система типологічних характеристик пісень, пов'язаних з обрядом або із звичайними обставинами виконання

Нотація – це перенесення звучання музичного твору нотними засобами із фонограми або людського голосу на папір.

Нотний редактор – комп'ютерна програма, призначена для набору нотного тексту.

Нюанси (від *франц.* nuance – відтінок) – динамічні відтінки зміни характеру звучання. Нюансування – важливий засіб виразності, пов'язаний з фразуванням, стилем твору й індивідуальністю виконавця.

Образ музичний – узагальнене відзеркалення в музиці явищ дійсності і духовного світу людини. Образ музичний розкривається через виклад музичної теми, її розвиток, варіювання, доповнення тощо. У великих музичних творах музичний образ виступає як складна художньо-емоційна система, що забезпечує

Педагогічне спостереження – метод науково-педагогічного дослідження, що ґрунтується на безпосередньому та опосередкованому сприйманні педагогічних явищ, характеризується цілеспрямованістю, послідовністю проведення, точною фіксацією отриманих результатів.

Педагогічний експеримент – метод одержання нового педагогічного знання, який має складну структуру та здійснюється за допомогою групи методів емпіричного пізнання. Полягає у внесенні в педагогічний процес принципово важливих змін (активних факторів) у відповідності з поставленими завданнями та висунутою гіпотезою, що дає змогу розкрити суттєві відношення між елементами досліджуваного явища, описати їх кількісно та якісно.

Пісня – структурно проста форма вокально-хорової, згодом – інструментальної музики. Типовою ознакою є наявність кантиленної мелодії з супроводжуючими голосами; недеталізованість у відтворенні тексту. У хоровій творчості розвиток жанру пов'язаний з творчістю композиторів-романтиків. Розрізняють за походженням, жанрами, структурою та способами виконання. Складається з куплетів або строф різної структури.

Приспів – 1) В хорових піснях друга половина куплету, яку після заспіву виконує хор; 2) В куплетній формі частина куплету з незмінним текстом, яка повторюється в кожному куплеті пісні.

Професійна музична освіта – становлення та розвиток особистості у процесі засвоєння професійних знань, умінь, досвіду, здобуття фахових компетентностей, необхідних для професійної музичної діяльності; сукупність освітніх результатів, отриманих в результаті навчання, рівень сформованості професійної музичної та особистісної культури; система організації професійного музичного навчання та виховання

Репертуар (від *франц.* repertoire – перелік, список) – 1) Сукупність творів, які виконують окремі виконавці або колективи, а також призначених для виконання солістами чи певними складами виконавців; 2) Перелік музичних творів, які знає і може виконувати певний виконавець, ансамбль чи колектив (хор, оркестр тощо).

Соло (від *лат.* solus – один, єдиний) – 1) основна, наділена найбільш значимою виразністю партія у творі для кількох виконавців; 2) найбільш виразний голос у фрагменті гомофонного складу.

Сприймання – психічний процес прямого відображення у свідомості суб'єкта сенсорної інформації.

Сприймання музики – процес і результат актуалізації психічних механізмів, в якому музика – специфічний об'єкт впливу на людину. Психічні процеси, задіяні у сприйманні музики, включають у себе весь спектр свідомості: від найпростіших відчуттів – до найскладніших операцій музичного інтелекту.

Сприймання музичне - осягнення і осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як особлива форма відображення дійсності, як естетичний художній феномен.

Сприймання художнє – комплексна психічна діяльність, процес і результат розумово-почуттєвої активності людини.

Стиль музичний (від грец. *stylos* – паличка для писання) – сукупність засобів та прийомів художньої виразності, яка історично склалась і відображає естетичні погляди різних суспільних груп певної епохи або творчого напрямку. Поняття стилю визначає значні етапи розвитку музичного мистецтва або регіони поширення (напр., класицизм, романтизм, бароко, рококо, сентименталізм, веризм, імпресіонізм, експресіонізм і т.д., а також східний, іспанський, слов'янський, африканський, негритянський, південноамериканський та ін.); національну чи індивідуальні приналежність.

Тембр (від франц. *timbre* – дзвіночок, позначка, відмінний знак) – 1) забарвлення звуку чи голосу. Залежить від специфіки сполучень обертонів; 2) важливий засіб музичної виразності.

Тест – система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис, властивостей особистості. Категорії тестів: тести успішності (оцінка наявного рівня знань чи умінь, прогнозування ймовірного рівня); тести здібностей (тести загальних здібностей, тести інтелекту, тести спеціальних здібностей); індивідуальні тести (виявлення якостей темпераменту та характеру особистості).

Хорова музика – музика, призначена для виконання хоровими колективами.

Цезура - (від лат. – розсічення) – 1) межа між частинами музичного твору; 2) виконання із майже непомітною паузою. Сприяє виразності і осмисленому виконанню музичних творів. Розділяють завершальну (кінець твору), обмежувальну (між частинами), роздільну (між мотивами і фразами), об'єднуючу (при наскрізному русі голосу і без взяття дихання) цезури.

Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Конц. засади: О. Л. Кононко, Л. Ю. Корміліціна. Авт.кол-в: Артемова Л., Баглаєва Н., Белкіна Е., Богуш А., Буркіна Н., Вільчковський Е., Глухова Н., Гончаренко А., Кононко О., Копейкіна О., Корміліціна Л., Лаврентьєва Г., Лисенко Н., Муратова В., Науменко Т., Плохій З., Поніманська Т., Раратюк Г., Шевчук А. Київ : Ред. ж-лу «Дошк. Вих.». 1999. С. 11–52.
2. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду. М.: 1981. 240 с.
3. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка. Москва: Просвещение, 1968. 300 с.
4. Ветлугина Н. А. Музыкальный букварь. Москва : 1989. 140 с.
5. Ветлугина Н. А., А. В. Кенеман. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошкол. Педагогика и психология». Москва: Просвещение, 1983. 255 с.
6. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. Київ : Музична Україна, 1978. 256 с.
7. Гогоберидзе А. Г., Деркунская А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. Москва: Издательский центр «Академія», 2005. 320 с.
8. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. Київ : Муз. Україна, 1979. 265с.
9. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Освіта. 1993. № 44–46. С. 2

10. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. Наук, кер-во: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко. Автор, кол-в. - 2-ге вид., доопр., доповн. Київ : Богдана, 2003.
11. Дитина і світ музики. Програма і метод, рекомендації. Укл. С. І. Науменко. К.: РМК, 1992.
12. Закон України «Про дошкільну освіту». Освіта України. 2001. № 33.
13. Концепція дошкільного виховання в Україні /Артемова Л. В., Борисова З. Н., Мороз О. Г. та ін. /Наук. кер. колективу Л. В. Артемова. Київ : Освіта, 1993.
14. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні /Наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Ред. ж-лу «Дошкільне виховання», 2003.
15. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку. Наук, керівник авт. кол-ву З. П. Плохій. - Вид. 2-ге, доопр., допов. Київ: Педагогічна думка, 1999.
16. Методичні рекомендації до програми розвитку та виховання дитини раннього віку «Зернятко». Під ред. О. Л. Кононко. Київ : Кобза, 2004.
17. Методика музичного виховання в дитячому садку. За ред. С. М. Шоломович. Київ : Музична Україна, 1974. 192 с.
18. Науменко Т. И. Музыкальное воспитание детей раннего возраста в дошкольных учреждениях: Метод. пос. К.: ЗОИУУ, 1993.
19. Паскевич Н. Д. Методичний посібник «На допомогу студенту-практиканту». Чортків, 2014 р. 58 с.
20. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. Розділ 3.6.
21. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль.: Мандрівець, 2017.
22. Романюк І. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 280 с.
23. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти [Текст]. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.

24. Шевчук А. С. Прилучаємо дітей до музичної скарбниці. Дитина: Метод, рек. до програми виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. - 2-ге вид., доопр., доповн. Київ: Богдана, 2004. С. 167–184.
25. Шевчук А. С. Прилучаємось до музичної скарбниці. Дитина: Метод, рек. виховання і навчання дітей 3-го року життя. Проскура О. В., Кузьменко В. У. та ін. Київ : КМПУВ ім. Б. Грінченка, 2001. С. 52–64.

Допоміжна

26. Борисова О. О. Розвиток основних музичних здібностей у дітей дошкільного віку через навчання гри на дитячих музичних інструментах. Психолого-педагогічні проблеми дитинства: Наук.-теор. зб. II-ХДПУ ім. Г. С.Сковороди: Спец. вип. №3: Психологія. Педагогіка. Переяслав-Хмельницький, Нірмала, 2003. С. 243–247.
27. Верстюк А. Музика – помічник у вихованні дітей. Обдарована дитина. 2009. № 4. С. 55–60.
28. Вільчковський Е., Денисенко Н., Шевченко Ю. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 128 с.
29. Власова О. Б. Музичні розваги в ДНЗ як передумова організації музично-дозвіллевої діяльності з учнями початкової школи. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Випуск 110. С. 119–121. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/j-pdt/VchdpuP-201311037.pdf>
30. Горшкова Е. О. О формировании музыкально-двигательного творчества в танце. Дошкольное воспитание. 1991. № 12. С. 47–55.
31. Дверій Р. Музично-дидактичні ігри. Мистецтво та освіта. 2007. № 1, 2.
32. Дікуша О. С. Як вчити дітей розуміти класичну музику засобами творчих вправ. Обдарована дитина. 2009. № 9. С.50-53.
33. Еманова З. Г. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у старших дошкільників : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Еманова З. Г. ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2011. 20 с.

- 34.Кабалевский Д. Б. Как рассказывать детям о музыке. М., Педагогика, 1989.
- 35.Короткова Л. Воспитание у дошкольника осознанного отношения к слушанию музыки. Дошк-ое воспитание. 1989. № 12.
- 36.Каспрук І. Свята і розваги в дошкільному навчальному закладі: методичний посібник. Львів: «Растр-7», 2015. 100 с.
- 37.Катрук А. Формування творчих здібностей дітей за допомогою музично-ритмічних рухів. Музичний керівник. 2015. №4. С. 4.
- 38.Кононова Н. Г. Музыкально-дидактические игры для дошкольников. Москва : 1982. 360 с,
- 39.Кононова Н. Г. Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах. Москва : 1990. 130 с.
- 40.Левчук Я. Українські народні дитячі інструменти: гра музикою чи музикування грою. Музичний керівник. 2013. № 3. С. 4.
- 41.Науменко Т. Музичне виховання дошкільників засобами українського фольклору. АПН України, інститут педагогіки. Київ, 2008. 115 с.
- 42.Метлов Н. А. Музыка детям. Москва: Просвещение, 1985. 200 с.
- 43.Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. Київ: 1996. 160 с.
- 44.Орф К. Система детского музыкального воспитания. Москва: 1971. 238 с.
- 45.Онищук І. А. Розвиток творчого самовираження дошкільників у музичній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Онищук І. А. ; Ін-т пробл. виховання НАПН України. Київ, 2012. 20 с.
- 46.Погрібняк Н. В. Розвиток основ художньо-естетичної культури в дітей дошкільного віку як складова життєтворчості. Запоріжжя: Ліпс, 2007. с. 213
47. Радынова О. П. Слушаем музыку. Москва : Просвещение, 1990. 160 с.
48. Самбор Л. Музично-дидактичні ігри на музичних заняттях. Музичний керівник. 2014. №11. С. 4–10.

- 49.Суховерська О. Рухливі забави та ігри: З мелодіями й примовками. Львів: Свічадо, 2007. 124 с.
- 50.Степанова Т. М., Лісовська Т. А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. 256 с.
- 51.Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. Київ : Радянська школа, 1985.
- 52.Тарасова К. В. Онтогенез музыкальных способностей. Москва : Педагогика, 1988.
- 53.Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. М. Л.: АПН РСФСР, 1947.
- 54.Шевченко Ю. М. Сприймання дітьми класичної української музики як чинник розвитку музичного слуху. Дошкільна освіта. 2003. № 2. С. 75–78.
- 55.Шевчук А.С. Вплив музичного, хореографічного та театрального мистецтва на виховання особистості дитини. Дитячий садок. 2003. № 20 (212). С. 7.
- 56.Шевчук А.С. Развитие дошкольников у музично-руховій діяльності: Навч.-метод. посіб. Київ : Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
- 57.Шевчук А.С. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей Дошкільне виховання. 2000. № 2. С. 6–7.
- 58.Шевчук А.С. Сучасні підходи до організації свят і розваг. Дошкільне виховання. 2000. № 3. С. 5–7.
- 59.Шуть М. Музичне оформлення дитячого свята. Музичний керівник. 2013. №7. С. 4–9.
- 60.Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа. Сост. и ред. Л. А. Баренбойма. Москва: Сов. композитор, 1978.